

JACOB BIJSTER CHAMBER MUSIC

Trois morceaux caractéristiques; Trois pièces pour violon et piano; Lied ohne Worte nr. 2 in b, op. 10; Groene regen (uit Twee liederen, op. 3); Het Oosten klaart & Zilveren golfjes (uit Zes liederen, op. 2); Albumblatt in bes; Sonate voor viool en piano, op. 9; Tweede Suite voor klavier, op. 11.

Linde Schinkel, sopraan

Edwin Blankenstijn, viool

Christo Lelie, Niek de Vente & Annette

Middelbeek, piano

DOCU Muziekproductie 202101

Speelduur 62' – Prijs € 19,99

documuziekproductie.nl

Heel veel componisten hebben door de eeuwen heen talloze werken geschreven, waarvan er soms maar één compositie een (populair) blijvertje is geworden. Zoiets lijkt bijvoorbeeld te gelden voor de Toccata uit de vijfde orgelsymfonie van Widor. Kennelijk een stevig blijvertje, zoals bij zoveel aan te voeren muziekvoorbeelden. Gelukkig is Widor ook bekend geworden door andere orgelwerken. Datzelfde gold wellicht ook voor Jacob Bijsters orgelvariaties over 'Ik wil mij gaan vertroosten' (1934). Een werk dat zeker integer is gemaakt, maar mijns inziens toch minder overtuigend dan zijn andere, kwalitatief betere (orgel)werken. Massaal gefocust zijn op één muziekstuk heeft het nadeel dat andere kwaliteiten van de componist aan het grote luisterpubliek volledig voorbij kunnen gaan. Zo is bijvoorbeeld Widor niet alleen hoofdleraar orgel geweest aan het Parijse conservatorium, maar leidde hij ook als compositiedocent latere beroemdheden als Louis Vierne, Arthur Honegger, Darius Milhaud, Edgar Varèse en Nadia Boulanger. Ook Widor's opera *Les pêcheurs de Saint-Jean* werd een jarenlang durend kassucces. Lees vooral de indrukwekkende artikelen van Harry Mayer over Widor (harrymayer.nl, daarna in het menu kiezen voor 'musicoloog').

Aangezien Jacob Bijster de laatste twintig jaar van zijn leven vrijwel uitsluitend orgelmuziek schreef, is het op zich niet verwonderlijk dat hij vooral als orgelcomponist te boek staat. De laatste tijden is Bijster terecht meer in de aandacht gekomen dankzij onder anderen Piet van der Steen. In 2008 bracht Okke Dijkhuizen een in de pers goed ontvangen dubbel-cd uit waarop Van der Steen twaalf orgelwerken van Bijster uitvoert. Een uitgebreide levensbeschrijving door Lourens Stuijbergen en een volledige lijst van composities is verschenen bij Boeijenga (BE1170). Onze hoofdpersoon was als componist geen revolutionair, maar hij gaf wel zijn oren en ogen de kost in de richting van de toenmalige modernere muziek. Eenmaal uitgegroeid tot een volwassen musicus liet hij ook invloeden vanuit het impressionisme toe, die zo kenmerkend werden in zijn latere werk. Bijster studeerde aan het Amsterdams Conservatorium orgel en piano bij de roemruchte Jean-Baptiste de Pauw. Voor beide instrumenten slaagde hij in 1922 en 1923. De 'Prix d'Excellence' behaalde hij in 1924.

De loopbaan van Bijster begon heel goed. Op 18-jarige leeftijd begeleidde hij diverse vocale solisten en een paar jaar later speelde hij in de Haarlemse Gemeentelijke Concertzaal het pianoconcert van Edvard Grieg. In 1922 werd hij organist in de Haarlemse Doopsgezinde Kerk, een taak die hij hoogst serieus opvatte. Als mens was hij uiterst nauwgezet en hardwerkend. Streng voor zichzelf en zijn leerlingen. Ondanks al zijn openbare activiteiten hield hij het meest van lesgeven. In 1929 werd hij bijvakdocent en in 1942 hoofdleraar orgel aan het Amsterdams Conservatorium, naast Dr. Anthon van der Horst. Bekend is zijn postuum uitgegeven *Orgelmethodiek* en een publicatie over het protestants koraalspel, pedaalharmonisatie en voorspelen maken (zie ook de bladmuziekrecensie elders in dit nummer). Zijn leven lang heeft hij gecomponeerd.

Verdiepen wij ons in Bijsters kamermuziek, dan kunnen we constateren, dat we met een rascomponist te maken hebben die bredere aandacht verdient. Daarom is het een goed idee van de redactie geweest om aandacht te schenken aan deze nieuwe

kamermuziek-zonder-orgel-cd, wederom een productie van Okke Dijkhuizen. De *Trois morceaux caractéristiques* voor piano (1922-23) geven blijk van een grote affiniteit met de piano. Het helder gestructureerde deel één wordt gevolgd door een bijna smachtend dromerig tweede deel, besloten door een luchtig, maar heel beheerst klinkend slotdeel. Nuchtere vormvastheid, prima omgang met de harmoniek en het toelaten van poëtische momenten zijn kenmerkend voor het gehele repertoire op deze cd. Het *Lied ohne Worte* (1917) klinkt wat jong en is wel heel erg schatplichtig aan de romantiek, maar toont onmiskenbaar het talent van de toen 15-jarige Bijster. Ook de *Trois pièces pour violon et piano* (1923) verraden zijn liefde voor de romantiek. Toch horen we hier kleine momenten, die doen denken in de richting van het impressionisme. In zijn geheel klinkt dit drieluik wat verfijnder en meer uitgebalanceerd. De drie gezongen gedichten zijn werkelijk toppunten van verfijnde romantiek. Het *Albumblatt* uit 1918 ligt qua klanktaal dichtbij het genoemde *Lied ohne Worte* en doet enigszins denken aan Johannes Brahms. De negentiende-eeuwse romantische stijl wordt hier met nuchter-overzichtelijke, maar ook dichtelijke middelen ten volle gerealiseerd door iemand die weliswaar heel muzikaal is, maar nog zoekt naar een eigen geluid.

Hoe anders is dat in de *Sonate voor viool en piano* (1937). Hier beluisteren we Bijster als een gerijpt componist, die een net zo expressieve als kruidige mix toepast van impressionisme en postromantiek, nog weliswaar onder invloed van netgenoemd denken, maar niet meer in het klankidoom daarvan. Die verandering werkt in deze compositie voortreffelijk. Dat geldt zeker ook voor de *Tweede Suite voor klavier* (1954), met zijn zeer virtuoze en krachtig klinkende eerste en derde deel. In het gehele tweede deel klinkt de noot c¹ syncopisch en obsederend, zowel in het zich ontwikkelende crescendo als in de afname daarvan. Heel spannend. Het werk is opgedragen aan de hoofdleraar piano Jan Kruyt, die het werk op 13 januari 1956 in de Kleine Zaal van het Concertgebouw in Amsterdam voor het eerst uitvoerde.

De begeleidende en solerende pianisten op deze cd geven alle drie blijk de muziek uitstekend aan te voelen, en voeren Bijsters werk zeer sensitief uit met de violist Edwin Blanckestein en de sopraan Linde Schinkel. Bijna onnodig te zeggen dat deze cd de moeite van het aanschaffen ten volle waard is.

Kees Weggelaar

